

ISSN 2223-3822

Mashliy, H. and Mosiy, H. (2015). Financial performance of the enterprises in Ukraine: Modern trends analysis and the ways for financial management improvement [Finansovi rezultaty diialnosti pidpriemstv v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta napriamy vdoskonalennia upravlinnia]. *Socio-Economic Problems and the State* [online]. 13 (2), p. 261-267. [Accessed November 30, 2015]. Available from: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mhbnvu.pdf>

Фінансові результати діяльності підприємств в Україні: аналіз сучасного стану та напрями вдосконалення управління

Галина Машлій *, Ольга Мосій **

* Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

к.е.н., доц., кафедра менеджменту у виробничій сфері

** Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя,

вул. Руська, 56, м. Тернопіль, 46001, Україна

к.е.н., доц., кафедра менеджменту у виробничій сфері

Article history:

Received: June, 2015

1st Revision: July, 2015

Accepted: October, 2015

JEL classification:

G30

UDC:

336.67

Abstract: Важливим аспектом фінансового менеджменту є управління фінансовими результатами підприємств. Саме вони характеризують ефективність діяльності економічних суб'єктів у конкретних умовах ринкового середовища, забезпечують наявність власних ресурсів для їх економічного розвитку, а також створюють передумови реалізації інтересів держави, трудового колективу та власників. У статті здійснене дослідження формування фінансових результатів підприємств України на сучасному етапі. Проведене аналізування співвідношення кількості прибуткових та збиткових підприємств у нашій державі. Висвітлено динаміку фінансових результатів до оподаткування на підприємствах України. Проведене дослідження особливостей формування прибутку до оподаткування у розрізі галузей економічної діяльності. Проаналізовано динаміку чистого прибутку (збитку), отриманого великими, середніми та малими підприємствами України за 2010-2015 рр. Викладено основні напрями вдосконалення управління фінансовими результатами.

Keywords: фінансові результати, формування фінансових результатів, прибуток, збиток, управління фінансовими результатами

Машлій Г. Фінансові результати діяльності підприємств в Україні: аналіз сучасного стану та напрями вдосконалення управління [Електронний ресурс] / Галина Машлій, Ольга Мосій // Соціально-економічні проблеми і держава. — 2015. — Вип. 2 (13). — С. 261-267. — Режим доступу до журн.:

<http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mhbnvu.pdf>.

This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.

1. Постановка проблеми

Фінансові результати діяльності підприємств є важливою економічною категорією, яку необхідно розглядати багатопланово. По-перше, вони є наслідком певного рівня організації залучення та використання широкого спектру наявних ресурсів і свідчать про ефективність системи господарювання в конкретних умовах ринкового середовища. По-друге, чистий прибуток як основний кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства виступає джерелом самофінансування підприємства, а також створює передумови для реалізації його інвестиційних можливостей як у сфері реального, так і фінансового інвестування. По-третє, за рахунок позитивних кінцевих фінансових результатів здійснюється задоволення інтересів власників підприємства, що безпосередньо впливає на формування ринкової ціни підприємства. Враховуючи надзвичайно важливу роль фінансових результатів діяльності підприємства у системі фінансового менеджменту, робимо висновок щодо необхідності використання сучасних підходів до управління ними. Саме це дозволить суб'єктам господарювання забезпечити належну конкурентоздатність в складних умовах ринкового середовища та мінімізувати вплив негативних чинників на їх діяльність.

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідження проблем управління фінансовими результатами діяльності підприємств викладені у працях таких вітчизняних науковців як Й. О. Бланка [1], М. І. Баканова [2], Ю. Бріггема [3], Л. О. Денисенко, В. В. Ковальова, Ю. О. Кучерявенко, А. М. Поддєрьогіна [4], О. В. Рябенкова [5], Г. В. Тельнової [6], Є. Ю. Ткаченко, І. А. Маркіної [8] та багатьох інших вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів.

3. Невирішені раніше частини загальної проблеми

Незважаючи на значний набутий раніше науковий внесок у сфері менеджменту фінансових результатів, невіршеними залишаються питання сучасного стану їх формування на підприємствах України, а також узагальнення основних напрямів вдосконалення управління прибутком із застосуванням сучасних розробок та існуючої прогресивної практики діяльності первинних суб'єктів господарювання.

4. Мета статті

Метою статті є аналізування стану формування фінансових результатів підприємств в Україні на сучасному етапі, виявлення тенденцій їх зміни, встановлення причин, які їх зумовили, а також напрямів вдосконалення управління фінансовими результатами.

5. Виклад основного матеріалу

Проведене дослідження співвідношення кількості прибуткових та збиткових підприємств в Україні за 2010-2014 роки (без урахування результатів бюджетних установ) показало, що найменша частка кількості прибуткових підприємств від їх загальної кількості спостерігалася у 2010 році і складала 59,0%, а найбільша частка, а саме 66,3% була характерна для 2014 року (див. рис. 1).

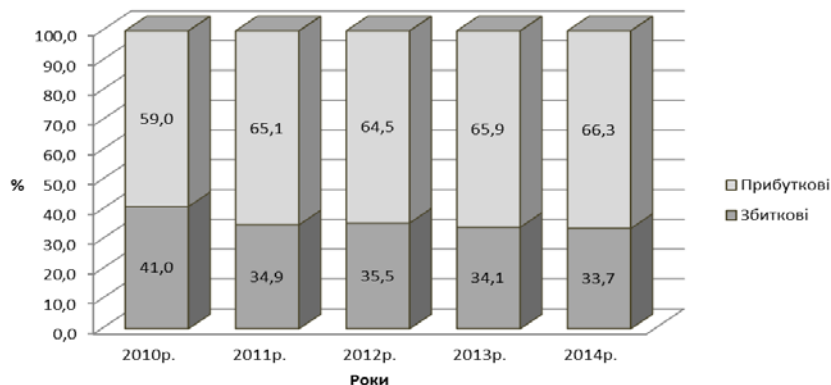

Рис. 1. Співвідношення кількості прибуткових та збиткових підприємств в Україні (без урахування результатів бюджетних установ)

Джерело: сформовано автором на основі [7]

Проте не зважаючи на деяке зростання частки прибуткових підприємств в Україні у 2013 та 2014 роках, протягом даного періоду спостерігалось стрімке падіння загальної величини фінансових результатів до оподаткування. При цьому якщо у 2010-2013 роках сальдо цього показника було позитивним, то у 2014 році воно вже складало мінус 523587,0 млн. грн., що свідчить про різке погіршення фінансового стану насамперед середніх та великих вітчизняних підприємств (рис. 2), які опинилися в економічній кризі.

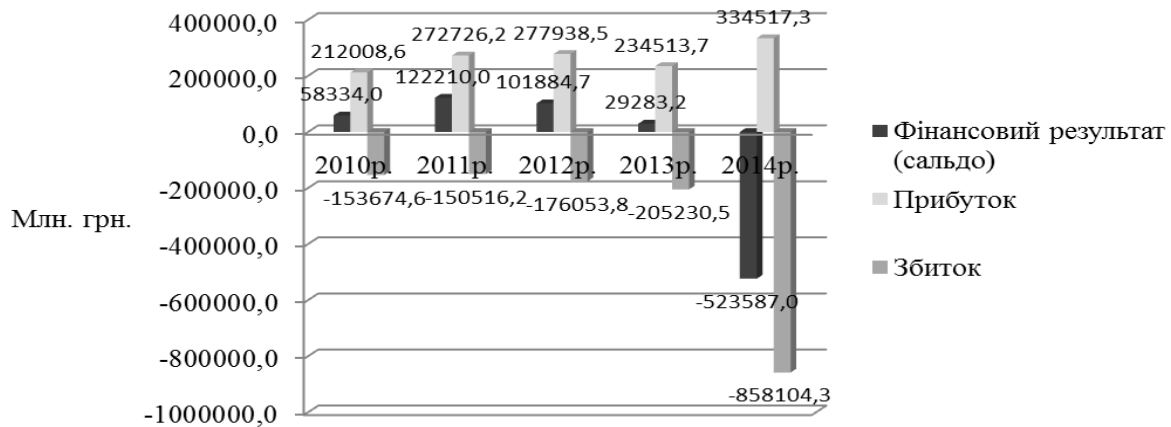

Рис. 2. Динаміка фінансових результатів до оподаткування на підприємствах України
(сформовано автором на основі [7])

Без урахування результатів бюджетних установ, уточнено з урахуванням зміни підприємствами основного виду економічної діяльності.

Дані за 2014 рік без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

На основі даних табл. 1 можемо отримати інформацію щодо динаміки величини прибутку до оподаткування, отриманого прибутковими підприємствами України, а також частки даних підприємств у загальній кількості у 2013-2014 роках.

Наведені дані свідчать, що протягом досліджуваного періоду спостерігалась позитивна динаміка величини зазначеного показника прибутку в абсолютному вимірі. Так, якщо в 2013 році загальна сума прибутку до оподаткування прибуткових підприємств складала 234513,7 млн. грн., то в 2014 році вона вже становила 334517,3 млн. грн., що на 102640,0 млн. грн., або на 43,8% більше, ніж попередньому році. Найбільший відсотковий приріст прибутку до оподаткування був отриманий підприємствами, що працюють у галузі фінансової і страхової діяльності, де він склав 217%, а також сільського, лісового та рибного господарства (100%). Падіння значення показника прибутку до оподаткування у відсотковому вираженні в 2014 році було характерне для таких галузей економічної діяльності як тимчасове розміщування в організаціях харчування (53,0%), професійна, наукова та технічна діяльність (31,9%), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (28,1%), операції з нерухомим майном (21,8%), промисловість (6,3%), інформація та телекомунікації (3,5%), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування (1,3%). При цьому частка прибуткових підприємств у загальній їх кількості була найвищою по підприємствах сільського, лісового та рибного господарства, де вона складала 84,2%, що на 4,3% вище від рівня 2013 року, а найнижчою – у сфері мистецтва, спорту, розваг та відпочинку, де вона становила 55,6%.

Безумовно, дуже важливим є дослідження величини та тенденцій зміни чистого прибутку підприємств в Україні. Динаміку даного показника, отриманого великими, середніми та малими підприємствами України за минулі п'ять років, наведено на рис. 2. При цьому для великих та середніх підприємств характерним було досягнення позитивного значення кінцевого фінансового результату протягом 2010-2013 років, середніх – з початку досліджуваного періоду до 2012 року, після чого спостерігалось набуття даним показником негативного значення. За результатами 2014 року можна простежити різке зростання показника чистого збитку як великих, так і середніх підприємств. Що стосується малих підприємств, то протягом усіх п'яти минулих років сумарним кінцевим фінансовим результатом їх діяльності був чистий збиток, який зріс у 2014 році порівняно з попереднім більш як у шість разів.

Що стосується пояснення такої ситуації, то тут можна виділити вплив як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників. Основними об'єктивними факторами, звичайно, є події, пов'язані з незаконною окупацією Криму та проведенням АТО на Сході України, що зумовило погіршення економічної ситуації у державі, звуження ринків збуту продукції та часткову втрату постачальників сировини, наявність корупційної діяльності, а також багато інших.

Таблиця 1. Прибуток до оподаткування, отриманий прибутковими підприємствами України, та частка даних підприємств у загальній кількості у 2013-2014 роках¹

Галузь економічної діяльності	Прибуток до оподаткування, млн. грн.		Відхилення прибутку до оподаткування 2014 р. від 2013 р.		Частка прибуткових підприємств у загальній кількості, %		
	2013 рік	2014 рік ²	абсолютне, млн. грн.	відносне, %	2013 рік	2014 рік	абсолютне відхилення 2014р. від 2013р.
Усього	234513,7	334517,3	100003,6	42,6	65,9	66,3	0,4
у тому числі сільське, лісове та рибне господарство	26496,5	52171,0	26496,2	100,0	79,9	84,2	4,3
Промисловість	81336,9	76253,3	-5083,6	-6,3	63,3	63,3	0,0
Будівництво	5968,0	6295,7	327,7	5,5	62,3	62,7	0,4
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	36528,5	34360,9	-2167,6	-5,9	67,2	66,7	-0,5
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	9429,9	12775,3	3345,4	35,5	63,1	62,7	-0,4
Тимчасове розміщення в організаціях харчування	788,3	370,2	-418,1	-53,0	59,5	59,5	0,0
Інформація та телекомунікації	11668,3	11256,5	-411,8	-3,5	63,4	64,8	1,4
Фінансова та страхова діяльність	38534,3	122137,3	83603,0	217,0	60,6	61,7	1,1
Операції з нерухомим майном	6750,1	5281,9	-1468,2	-21,8	57,5	56,1	-1,4
Професійна, наукова та технічна діяльність	13027,2	8873,1	-4154,1	-31,9	63,4	63,3	-0,1
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2580,3	2546,2	-34,1	-1,3	64,3	62,7	-1,6
Освіта	203,7	214,8	11,1	0,04	69,9	67,0	-2,9
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	525,3	377,5	-147,8	-28,1	64,7	64,7	-5,2
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	571,7	1415,8	844,1	147,6	57,3	55,6	-1,7
Надання інших видів послуг	104,7	187,8	83,1	79,4	68,1	65,5	-2,6

¹ Дані за 2013-2014 рр. наведено без урахування результатів діяльності бюджетних установ, уточнено з урахуванням зміни підприємствами їх основного виду економічної діяльності.

² Дані за 2014 рік наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: сформовано автором на основі [7].

У таких складних зовнішніх умовах підприємства особливо гостро відчувають потребу у вдосконаленні фінансового менеджменту загалом та управління фінансовими результатами зокрема. У цьому напрямі необхідно зосередити увагу на розробці заходів, спрямованих на зростання доходів та оптимізації витрат операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Зокрема, підприємствам доцільно застосовувати методи та прийоми операційного аналізу та аналізу чутливості прибутку. Операційний аналіз дає можливість виявити залежність прибутку від суми витрат, обсягів виробництва та реалізації продукції, доходів. При цьому всі витрати підприємства поділяються на постійні і змінні залежно від впливу на них обсягів виробництва. Операційний аналіз передбачає використання системи таких показників: валова маржа, точка беззбитковості, запас фінансової міцності, сила впливу та ефект операційного важеля.

Оскільки формування прибутку здійснюється під впливом значної кількості управлінських рішень (зокрема, асортимент продукції, яка випускається, цінова політика підприємства, система управління витратами, рівень післяпродажного обслуговування покупців, умови розрахунків та інші), то менеджери підприємства зобов'язані при здійсненні розробки, а також реалізації стратегії і тактики підприємства враховувати вплив окремих факторів на кінцеві фінансові результати. Завдяки проведенню аналізу

чутливості прибутку підприємства управлінці мають можливість здійснювати виявлення реакції даного показника на зміну зовнішніх та внутрішніх чинників виробництва і збуту продукції.

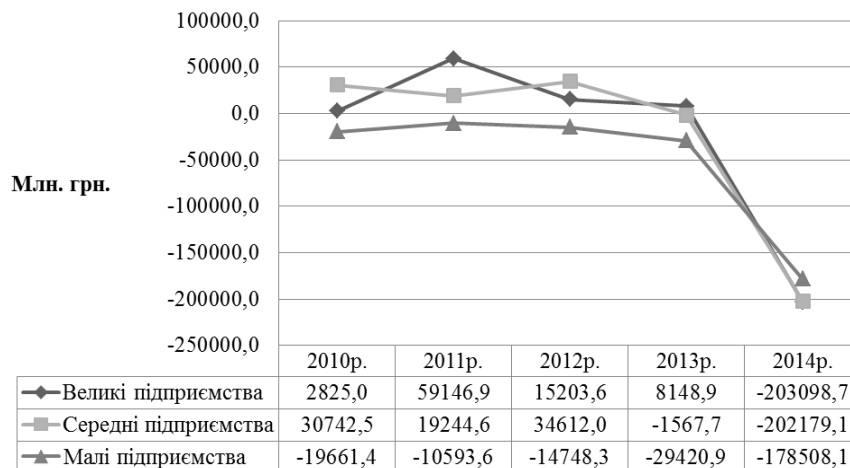

Рис. 2. Динаміка чистого прибутку (збитку), отриманого великими, середніми та малими підприємствами України у 2010-2014 роках¹

¹ Дані наведено без урахування результатів діяльності банків і бюджетних установ. Дані за 2014 рік наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

Джерело: сформовано автором на основі [7].

У результаті застосування даного методу можна з'ясувати, до якого з факторів прибуток найбільш і найменш чутливий, і на основі цього визначити чинники, які можуть в перспективі збільшити (зменшити) фінансовий результат, та яке із запропонованих варіантів найбільш вигідне для подальшого функціонування підприємства. При цьому ключовим «гравцем» в діяльності підприємства є покупці. Тому стратегічно важливу роль в процесі управління фінансовими результатами має той фактор, з яким покупцем підприємство укладе контракт і яку величину прибутку згодом зможе отримати. Рябенковим О.В. розроблено модель оцінки покупців з точки зору їх прибутковості. Запропонована даним автором модель основана на врахуванні не лише прибутку від реалізації продукції, а й тих специфічних характеристик, які властиві для конкретного покупця, а саме: кількості та ціни реалізованої продукції, розміру та тривалості дебіторської заборгованості, стабільності в роботі з підприємством та інших [5]. На основі врахування комплексу даних характеристик можна визначити, співпраця з якими покупцями є найбільш бажаною для підприємства.

Важливу роль у системі управління фінансовими результатами повинна відігравати підсистема контролінгу. Як зазначає Тельнова Г.В., це дозволяє вчасно виявляти й координувати зміни й відхилення від намічених показників, визначати причини таких тенденцій, розробляти напрямки вдосконалення обліку витрат на підприємстві й у загальному визначати відповідність стратегічних цілей розвитку підприємства. Підсистема контролінгу, використовуючи інформацію, отриману від інших підсистем фінансового менеджменту, повинна виявляти внутрішньогосподарські резерви поліпшення використання виробничих та фінансових ресурсів, забезпечувати оперативне маневрування ними з метою максимізації фінансового результату [6, с. 248].

6. Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, на сьогоднішньому етапі діяльності підприємств надзвичайно важливим є впровадження прогресивних методів управління фінансовими результатами. Саме це відкриває перед первинними суб'єктами економіки шлях до зростання їх ринкової вартості, збільшення добробуту власників та працівників, зростання сукупного потенціалу. Предметом подальших розробок може стати дослідження класифікації факторів, що впливають на процес управління фінансовими результатами підприємств, а також розробка моделі впровадження інноваційних підходів до управління ними.

Author details (in Russian)**Финансовые результаты деятельности предприятий в Украине: анализ современного состояния и направления совершенствования управления**

Галина Машлий, Ольга Мосий

Аннотация. Важным аспектом финансового менеджмента является управление финансовыми результатами предприятий. Именно они характеризуют эффективность деятельности экономических субъектов в конкретных условиях рыночной среды, обеспечивают наличие собственных ресурсов для их экономического развития, а также создают предпосылки реализации интересов трудового коллектива и собственников. В статье осуществлено исследование состояния формирования финансовых результатов предприятий Украины на современном этапе. Проведено анализ соотношения количества прибыльных и убыточных предприятий в нашей стране. Освещена динамика финансовых результатов до налогообложения на предприятиях Украины. Проведено исследование особенностей формирования прибыли до налогообложения в разрезе отраслей экономической деятельности. Проанализировано динамику чистой прибыли (убытка), полученного крупными, средними и малыми предприятиями Украины за 2010-2015 годы. Изложены основные направления совершенствования управления финансовыми результатами.

Ключевые слова: финансовые результаты, формирования финансовых результатов, прибыль, убыток, управление финансовыми результатами.

Author details (in English)**Financial performance of the enterprises in Ukraine: modern trends analysis and the ways for financial management improvement**

Halyna Mashliy, Olha Mosiy

* Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University, Department of Management in production

56 Ruska str., 46001 Ternopil, Ukraine

Ph.D., Assoc. Prof.

Abstract. An important aspect of financial management is the financial performance management. It characterizes the effectiveness of the economic activities in the specific context of the market environment, ensures availability of resources for their economic development and creates preconditions assuring interests of the state, labour and owners. The financial performance of the enterprises in today's Ukraine has been investigated in the article. The ratio of profitable and unprofitable enterprises in our country has been analyzed in the article. The dynamic of financial outcomes before taxation in the Ukraine has been discovered. The features of profit formation before taxation in various fields of economics have been investigated. The net income (loss) dynamic of large, medium and small enterprises in Ukraine in 2010-2015 has been analyzed. The main ways for financial management improvement have been discovered.

Keywords: financial outcomes, financial performance, profit, loss, financial performance management.

Appendix A. Supplementary material

Supplementary data associated with this article can be found, in the online version, at <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mhbnvu.pdf>

Funding

The authors received no direct funding for this research.

Citation information

Mashliy, H. and Mosiy, H. (2015). Financial performance of the enterprises in Ukraine: Modern trends analysis and the ways for financial management improvement [Finansovi rezultaty diialnosti pidpriemstv v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta napriamy vdoskonalennia upravlinnia]. *Socio-Economic Problems and the State* [online]. 13 (2), p. 261-267. [Accessed November 30, 2015]. Available from:

< <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2015/15mhbnvu.pdf> >

Використана література

1. Бланк И. А. Финансовый менеджмент /И.А. Бланк: 2-е изд., перераб. и доп. – К.: 2004. – 656 с.
2. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, М. В. Мельник, А. Д. Шеремет. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 2005. – 536 с.

3. Бригхем Юджин Ф. Финансовый менеджмент / Юджин Ф. Бригхем, Майкл С. Эрхгардт. – СПб: Питер, 2009. – 959 с.
4. Поддєрьогін А. М. Фінансовий менеджмент: підручник / За ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2005. – 536 с.
5. Рябенков О.В. Напрями удосконалення політики управління фінансовими результатами промислового підприємства/ О. В. Рябенков // Механізм регулювання економіки. – 2012. – №1. – С. 196–203.
6. Тельнова Г.В. Управління прибутком у системі фінансового менеджменту підприємства/ Г.В. Тельнова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2012. – №1 (26).– С. 243-248.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Маркіна І.А. Контролінг для менеджерів [Електронний ресурс] / І.А. Маркіна, О.М. Таран-Лала, М.В. Гурченко. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072054348/finansii/kontroling_dlya_menedzheriv.

References

1. Blank I. A. Financial Management [*Finansovyy menedzhment*]. Kyiv, 2004. 656 p.
2. Bakanov M. I., Mel'nik M. V., Sheremet A. D. Theory of Economic Analysis [*Teoriya ekonomicheskogo analiza*]. Moscow, Finansy i statistika, 2005. 536 p.
3. Brighem Y. F., Erkhgardt M Financial management [*Finansovyy menedzhment*]. SPb, Piter, 2009. 959 p.
4. Poddierohin A. M. Financial Management [*Finansovyi menedzhment: pidruchnyk*], Kyiv, KNEU, 2005. 536 p.
5. Riabenkov O.V. Areas of improvement of financial results of the policy of industrial enterprise [Napriamy udoskonalennia polityky upravlinnia finansovymy rezultatamy promyslovoho pidpriemstva]. *Mekhanizm rehuliuвання ekonomiky = Mechanism of economic regulation*, 2012, Vol. 1, pp. 196–203.
6. Telnova H.V. Office of profit in the financial management system of the company [Upravlinnia prybutkom u systemi finansovoho menedzhmentu pidpriemstva]. *Visnyk Donbaskoi derzhavnoi mashynobudivnoi akademii = Herald of Donbass State Engineering*, 2012, Vol. 1 (26), pp. 243-248.
7. The official site of the State Statistics Service of Ukraine [*Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy*], available at: <http://ukrstat.gov.ua>.
8. Markina I.A., Taran-Lala O.M., Hurchenko M.V. Controlling for Managers [*Kontrolinh dlia menedzheriv*], available at: http://pidruchniki.com/1584072054348/finansii/kontroling_dlya_menedzheriv.

© 2015 Socio-Economic Problems and the State. All rights reserved.
 This open access article is distributed under a Creative Commons Attribution (CC-BY) 4.0 license.
 You are free to:
 Share — copy and redistribute the material in any medium or format Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.
 The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.
 Under the following terms:
 Attribution — You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
 You may do so in any reasonable manner, but not in any way that suggests the licensor endorses you or your use.
 No additional restrictions
 You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Socio-Economic Problems and the State (ISSN: 2223-3822) is published by Academy of Social Management (ASM) and Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University (TNTU), Ukraine, Europe.

Publishing with SEPS ensures:

- Immediate, universal access to your article on publication
- High visibility and discoverability via the SEPS website
- Rapid publication
- Guaranteed legacy preservation of your article
- Discounts and waivers for authors in developing regions

Submit your manuscript to a SEPS journal at <http://sepd.tntu.edu.ua>

